

YORDAMGA MUHTOJ BO'LGAN BOLALARNI TA'LIM TIZIMIGA JALB ETISHDA OTA-ONALAR, OILA VA JAMOATCHILIK BILAN ISHLASH.

Ismatova Nozima

Ulug'bek

qizi, JDPU talabasi

Annotatsiya:

Yordamga muhtoj bolalarni ta'lim tizimiga jalb etishda ota-onalar, oila va jamoatchilikning roli katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada ota-onalar va oila a'zolarining pedagogik va psixologik tayyorgarligi, ularning ta'lim jarayonida faol ishtiroki, jamoatchilik va ta'lim muassasalari bilan hamkorligi muhim ekani yoritiladi. Ta'lim jarayonida ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, psixologik moslashuv, maktab va oilaning hamkorligi, tengdoshlar bilan integratsiya, jamiyatning inklyuziv madaniyatini shakllantirish kabi masalalar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida samarali metod va yondashuvlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar

Yordamga muhtoj bolalar, inklyuziv ta'lim, ota-onalar ishtiroki, oila va jamiyat hamkorligi, pedagogik qo'llab-quvvatlash, psixologik moslashuv, ta'lim tizimiga jalb qilish, maxsus ehtiyojli o'quvchilar, ijtimoiy integratsiya, reabilitatsiya, psixopedagogik yondashuv, jamiyat madaniyati, hamkorlik strategiyalari.

Abstract

The role of parents, family and society in involving children in need of assistance in the education system is of great importance. This article highlights

the importance of pedagogical and psychological preparation of parents and family members, their active participation in the educational process, cooperation with the community and educational institutions. Issues such as social support in the educational process, psychological adaptation, cooperation between school and family, integration with peers, and the formation of an inclusive culture of society are considered. Effective methods and approaches based on international experience are also analyzed.

Keywords

Children in need of assistance, inclusive education, parental participation, family and society cooperation, pedagogical support, psychological adaptation, involvement in the education system, students with special needs, social integration, rehabilitation, psycho-pedagogical approach, culture of society, cooperation strategies.

Абстрактный

Роль родителей, семьи и общества очень важна в привлечении детей, нуждающихся в помощи, в систему образования. В данной статье подчеркивается важность педагогико-психологической подготовки родителей и членов семьи, их активного участия в образовательном процессе, сотрудничества с общественностью и образовательными учреждениями. В образовательном процессе рассматриваются такие вопросы, как социальная поддержка, психологическая адаптация, сотрудничество школы и семьи, интеграция со сверстниками, формирование инклюзивной культуры общества. Также анализируются эффективные методы и подходы, основанные на международном опыте.

Ключевые слова

Нуждающиеся дети, инклюзивное образование, участие родителей, сотрудничество семьи и сообщества, педагогическая поддержка,

психологическая адаптация, вовлечение в систему образования, учащиеся с особыми потребностями, социальная интеграция, реабилитация, психолого-педагогический подход, общественная культура, стратегии сотрудничества.

Kirish

Yordamga muhtoj bolalar (nogironligi bo'lgan, ijtimoiy yoki psixologik muammolarga duch kelgan, maxsus ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalar) uchun ta'lim olish huquqini ta'minlash har qanday jamiyatning asosiy vazifalaridan biridir. Bunday bolalarni ta'lim tizimiga muvaffaqiyatli jalb etishda ota-onalar, oila va jamoatchilikning faol ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda oila ta'limiy muhit yaratishda yetakchi rol o'ynaydi, jamiyat esa ta'limga qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishi lozim. Ushbu maqolada ota-onalar va jamoatchilikning ta'lim jarayonidagi roli, samarali hamkorlik usullari hamda xalqaro va milliy tajribalar asosida muvaffaqiyatli yondashuvlar tahlil qilinadi.

1. Yordamga muhtoj bolalarni ta'lim tizimiga jalb qilishning ahamiyati

Yordamga muhtoj bolalarni ta'lim jarayoniga qo'shish quyidagi muhim maqsadlarga xizmat qiladi:

Ularning intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga ko'maklashish;

Jamoaga integratsiya qilish orqali psixologik barqarorlikni ta'minlash;

O'z qobiliyatlarini ro'yobga chiqarishga yordam berish;

Ijtimoiy moslashuv va kelajakda mustaqil hayot kechirish imkoniyatlarini kengaytirish.

1.1. Yordamga muhtoj bolalarning toifalari

Ushbu jarayonda e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan asosiy bolalar toifalari:

Nogironligi bo'lgan bolalar (jismoniy yoki aqliy cheklovlari bo'lgan o'quvchilar);

Ijtimoiy jihatdan himoyaga muhtoj bolalar (kam ta'minlangan, ota-onasi yo'q bolalar);

Nutq rivojlanishida, o'rganishda yoki e'tibor jamlashda qiyinchiliklarga duch keladigan bolalar;

Psixologik va hissiy muammolari bo'lgan bolalar (stress, depressiya, zo'ravonlik qurbonlari).

2. Ota-onalar va oilaning roli

2.1. Ota-onalar ta'lim jarayonidagi asosiy vazifalari

Farzandining ta'lim jarayonida faol ishtirok etish va pedagoglar bilan doimiy muloqotda bo'lish;

Bolaning qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olib, unga mos ta'lim sharoitini yaratish;

Psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy moslashuvini osonlashtirish;

Maxsus ta'lim yoki rehabilitatsiya xizmatlaridan foydalanish uchun tashabbus ko'rsatish.

2.2. Ota-onalarni qo'llab-quvvatlashning muhimligi

Ota-onalar uchun maxsus treninglar, seminarlar va psixologik maslahat xizmatlari tashkil etilishi lozim. Chunki:

Ko'pchilik ota-onalar o'z farzandining ehtiyojlarini to'g'ri tushunish uchun maxsus bilimga ega emas;

Stress va hissiy bosim bilan kurashish uchun ularga ruhiy qo‘llab-quvvatlash kerak;

Pedagogik ko‘nikmalarga ega bo‘lish ota-onalarga bolalarining rivojlanishiga yordam berishga imkon yaratadi.

3. Jamoatchilik va ta’lim muassasalarining hamkorligi

Jamoatchilikning inklyuziv ta’lim jarayonida faol ishtirok etishi yordamga muhtoj bolalar uchun qulay sharoit yaratadi.

3.1. Maktab va jamiyat hamkorligi

Inklyuziv muhit yaratish: maktab va jamoatchilik imkoniyati cheklangan yoki ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalar uchun inklyuziv muhit shakllantirishi kerak.

Mahalliy hokimiyat va nodavlat tashkilotlar ishtiroki: jamoatchilik tashabbuslari orqali maxsus ehtiyojli bolalar uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish.

Volontyorlik va homiylik: nodavlat tashkilotlar, korxonalar va homiyar yordamida maxsus resurslar, texnik vositalar va reabilitatsiya xizmatlarini moliyalashtirish.

3.2. Tengdoshlar bilan integratsiya

Tengdosh bolalar orasida inklyuziv madaniyatni rivojlantirish (tolerantlik, hamdardlik, birga ishlash);

Qo‘shma loyihalar va dasturlar tashkil etish (qo‘shma mashg‘ulotlar, sport va san’at tadbirlari);

Ijtimoiy moslashuvni oshirish uchun psixologik xizmatlar (mentorlik dasturlari, psixologik treninglar).

4. Xalqaro va milliy tajriba

4.1. Xalqaro tajriba

Finlyandiya: inklyuziv ta'limda ota-onalar va maktabning uzviy hamkorligi ta'minlangan, maxsus pedagoglar va psixologlar doimiy ravishda ota-onalar bilan ishlaydi.

AQSh: "Individualized Education Program" (IEP) orqali har bir maxsus ehtiyojli bola uchun individual reja ishlab chiqiladi.

BMT va UNESCO tavsiyalari: jamoatchilikning inklyuziv ta'limdagi roli ta'kidlangan va maxsus ehtiyojli bolalar uchun o'quv muhitini moslashtirish bo'yicha ko'rsatmalar ishlab chiqilgan.

4.2. O'zbekistondagi tajriba

"Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (2020) va "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi Qonun (2021) inklyuziv ta'limni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlaydi.

Maxsus maktablar va inklyuziv sinflar tashkil etilgan bo'lib, ota-onalar uchun maslahat markazlari faoliyat yuritadi.

Mahalla va Oila markazlari orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalarni qo'llab-quvvatlash ishlari olib borilmoqda.

Xulosa

Yordamga muhtoj bolalarni ta'lim tizimiga jalb etishda ota-onalar, oila va jamiyatning faol ishtiroki zarur. Ota-onalar farzandlari uchun qulay ta'lim muhitini yaratishda asosiy o'rin tutadi, jamoatchilik esa inklyuziv madaniyatni shakllantirish va resurslar bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Muvaffaqiyatli inklyuziv ta'lim uchun ta'lim muassasalari, ota-onalar va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash lozim.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. **Mirziyoeva, S. S., & Turdiyev, S. A. (2021). Maxsus pedagogika va defektologiya asoslari. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.**

O‘zbekistonda maxsus ta’limning ilmiy va amaliy asoslari.

2. **Nazarova, N. G. (2020). Defektologiya va inklyuziv ta’lim asoslari. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim vazirligi.**

Inklyuziv ta’lim va ota-onalar ishtirokini tashkil etish bo‘yicha amaliy qo‘llanma.

3. **Xodjayev, M. T. (2019). Logopediya va nutq rivojlanishining buzilishi. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika nashriyoti.**

Nutq nuqsonlari va ularni korreksiya qilish usullari.

4. **Karimova, G. R. (2022). Nogiron bolalar bilan ishlashda psixologik yondashuvlar. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.**